

Toespraak

van de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, prof.dr. J.A. Bruijn, bij de presentatie van het boek 'Boeken op het Binnenhof' van Ewoud Sanders

Datum 9 september 2022

Dames en heren,

Het is een groot genoegen om vandaag het eerste exemplaar van de uitgave 'Boeken op het Binnenhof' uit handen van de schrijver en taalhistoricus Ewoud Sanders in ontvangst te mogen nemen.

Eigenlijk had dit evenement buiten moeten plaatsvinden, op het Binnenhof. Onder de colonnades rond de Stadhouderspoort én de Eerste Kamer. Als eerbetoon aan de twee families, die daar van 1840 tot 1935 tweedehands boeken verkochten.

Maar het Binnenhof wordt op dit moment gerenoveerd. En deze Glazen Zaal van de voormalige Portugese synagoge, thans Liberaal Joodse gemeente, is niet minder fraai en gepast.

Toen de Stichting Joods Erfgoed Den Haag me vroeg of ik het eerste exemplaar in ontvangst wilde nemen, heb ik onmiddellijk 'ja' gezegd.

Niet alleen hebben boeken, wetenschap en politiek mijn warme belangstelling, ik vond het ook fascinerend dat twee Joodse families van overigens bescheiden komaf zo'n bijzondere rol hebben gespeeld in het Haagse politieke en maatschappelijke leven.

Meerdere generaties van de families Blok en Garnade stonden bijna 100 jaar met hun antiquarische boeken op het Binnenhof. Daarmee stonden zij in een lange traditie van boekverkoop op het Binnenhof. Want al vanaf de zestiende eeuw werden daar al boeken verkocht, in de Ridderzaal.

Met Blok en Garnade verplaatste de boekverkoop zich halverwege de negentiende eeuw naar buiten, naar de colonnades van het Binnenhof. Daar onderhielden ze warme banden met Kamerleden, ministers, studenten en de parlementaire pers.

David Blok was ook nog eens politiek actief. Hij toonde zich een fel vóórstander van de grondwetsherziening zoals die in 1848 was voorgesteld door Thorbecke.

datum 9 september 2022

blad 2

Volgens de overlevering zou Blok zelfs tijdens een demonstratie persoonlijk op Koning Willem II hebben ingesproken om diens conservatieve ideeën te laten varen en volledig achter de liberale opvattingen van Thorbecke te staan.

Hij had behalve zijn kraam op het Binnenhof nog een winkel aan de Stationsweg in Den Haag.

Daar had hij de leus aangebracht: "David verkoopt wel zijn boeken, maar niet zijn beginselen".

Zijn broer Jozef was, als het kan, nog schilderachtiger.

Vincent Van Gogh, die hem portretteerde in 1882, vond hem een geweldig model. Jozef las zelf nooit een boek, maar had een scherp gevoel voor de waarde van de waar die hij verkocht.

Hij aarzelde niet om politici op het Binnenhof naar zijn kraam te lokken en ongevraagd zijn mening te verkondigen over de politiek.

Vergoelijkend zei hij dan: "Ik zit toch ook op het Binnenhof."

De familie Garnade, concurrent-boekverkopers, ontbrak het evenmin aan invloedrijke klandizie.

Zo liet burgemeester Patijn hen aan het eind van de negentiende eeuw een nieuwe plek op het Binnenhof uitzoeken nadat het gerenoveerd was. Ook toen al. En er zouden warme banden hebben bestaan met Thorbecke.

De fascinatie van beide families met Jan Rudolph Thorbecke, treft mij als liberaal én als Voorzitter van de Eerste Kamer bijzonder.

Thorbeckes grondwetsherziening van 1848 maakte van Nederland een parlementaire democratie.

Tweede Kamer, gemeenteraden en Provinciale Staten zouden voortaan direct worden gekozen, ook al mocht toen nog lang niet iedereen stemmen.

Er was discussie over het voortbestaan van de Eerste Kamer.

Volgens dezelfde Thorbecke was de Eerste Kamer 'zonder grond en doel'.

Zijn collega, minister Donker Curtius, zag wel meerwaarde in de Eerste Kamer: "niet in het stichten van het goede, maar in het voorkomen van het kwade."

Uiteindelijk werd de Senaat toch gehandhaafd.

Gelukkig maar, voeg ik daaraan toe, geheel uit eigenbelang...

Thorbecke pleitte vervolgens voor directe verkiezing, maar onder druk van de regering veranderde dit in een getrapte verkiezing, via Provinciale Staten.

datum 9 september 2022

blad 3

Anno 2022, bijna 175 jaar later, wordt de discussie over rol en positie van de Eerste Kamer nog steeds gevoerd.
Net als over het hele Huis van Thorbecke, zoals we de bestuurlijke organisatie van Nederland zijn gaan noemen.
De Nederlandse democratie lééft!

Dames en heren,

Schrijver en taalhistoricus Ewoud Sanders kan welhaast ook als boekverkoper beschouwd worden.
Hij heeft immers een omvangrijk oeuvre van met name taalboeken op zijn naam staan.
En hij verzorgde bijna 20 jaar de veelgelezen taalrubriek Woordhoek in NRC.
Als taalhistoricus bracht hij niet zelden vergeten woorden opnieuw onder de aandacht.
Met deze publicatie 'Boeken op het Binnenhof' heeft Ewoud Sanders twee kleurrijke families aan de vergetelheid ontrukkt.
Daar ben ik hem dankbaar voor.

Dit boek is het eerste in een reeks van monografieën over opmerkelijke Haagse Joden die de Stichting Joods Erfgoed Den Haag wil gaan uitbrengen.
Ik wens de initiatiefnemers daarvan veel succes en kijk uit naar de volgende uitgaven.

Dank u wel.